

Prosjektgruppemøte tiltaksplaner Snøhetta

30. mars 2023

Scenarioanalyser

Til stede: Bernhard Svendsgard, Olav Søderberg, Kari Bentsdal, Simon Heier, Bjørn Rangbru, Astrid Buset, Torbjørn Utigaard, Tore Ulvund, Ragnhild Eklid, Are Endal Rognes, Mari Jacobsen Garmo, Tom Hjemsæteren, Sigurd Alme.

Forfall:

Referent: Are Endal Rognes

1 Scenarioanalyser

1.1 Hva er det og hva kan de brukes til

Simon orienterte om scenarioanalyser ved bruk av NINAs dataverktøy og hva disse kan brukes til. Generelt sett sier analysene noe om effekten av menneskelig påvirkning på villreinen. Både ferdsel og installasjoner/infrastruktur. En kan også se på habitatkvalitet og sammenligne dette med dyrenes bruk og effekter av fragmentering og barrierer for reinen. Dette kan si noe om hvor stor betydning de ulike tiltakene har. Både tiltak som allerede finnes og hvor mye det vil hjelpe å ta de bort, men også forutsi effektene av planlagte tiltak.

Modellen kan forhåpentligvis også brukes til å si noe om endringer i habitatkvalitet som følge av klimaendringer, endra skoggrense, endra plantevekst og økt snømengde i fremtiden.

Der en har gode ferdselsdata kan en si mye om turistvolum og direkte og indirekte effekter det har på villreinen. Helt konkret kan en regne på hvor mye leveområde og trekkpassasje ulike tiltak vil kunne gi. Flytting av hytter mm. Et eksempel som ble dradd fram er analyser gjort på Hjerkinplatået og Stropsljødalen. Her er det gjort en del analyser allerede som vil kunne brukes direkte inn i tiltaksplanarbeidet for Snøhetta.

Ligger fjellstyrehytter, mindre jakt og fiskebuer mm. inne i denne datamodellen? Litt usikker, dette kan NINA svare på, så vi bør nok gjøre en henvendelse til dem.

Ligger det data fra treningsappen Strava inne i denne modellen? Usikkert. Kan også besvares av NINA.

Det presiseres at for å få gode analyser ut av NINA-verktøyet så må en legge opp til drastiske tiltak. Tiltak som i virkeligheten kanskje er vanskelige eller ikke ønskelig å gjennomføre. Arbeidet med tiltaksplaner har som mål å avdekke alle tiltak som kan hjelpe villreinen, både store og små. Det er viktig å ha med seg videre.

2 Ønskede scenarioanalyser

2.1 Hvilke scenarioanalyser bør vi få gjort i Snøhetta?

Innen 20. april må prosjektgruppa levere inn ønsker om ytterligere scenarioanalyser. Her er det begrenset med midler, men vi må melde inn de vi tror er viktigst.

2.2 Tunnel gjennom Torbuhalsen

Torbuhalsen er den viktigste trekkpassasjen som i dag i stor grad hindrer villreinsens vandringer og utveksling mellom Snøhetta Øst og Vest. Ønsket er på sikt å bedre dette trekket og utvekslinga av dyr mellom de ulike delbestandene. Om en hadde laget en tunnel gjennom Torbuhalsen ville en ta bort biltrafikken i dette området og det ville bli fredeligere for reinen.

I 2021 var det over 20 000 passeringer på Aursjøveien på noen få sommermåned. Noen kjører til hytter, andre kjører rundtur om Sunndal og Eikesdalen. I dag er det lov å kjøre fra 1. juni til 1. desember. Snøhetta villreinutvalg har tidligere foreslått 15. juni som tidligste åpning av veien. Den er i dag markedsført som en vei for turister. Det hadde kanskje vært et mulig tiltak å ikke kunne kjøre dette som en rundkjøring? Og generelt begrense turisttrafikken? Selskapene som har drifta av kraftanleggene kan ha mulighet til å kjøre gjennom, men ikke vanlige folk. Dette vil selvsagt oppleves som drastisk av mange, men i dette arbeidet vil vi måtte komme til å foreslå tiltak som gjør vondt for folk både nasjonalt og lokalt. Må være forberedt på å ta støyten for dette. Kan en stenge vegen ved Torbuvatna/Osvatna og stenge veien ved Aursjøen? Slik at det ikke blir ei rundkjøring på disse veiene. Får da åpna passasjen over Torbuhalsen. Da får også begge bygdene tilgang fra hver sin kant.

Et problem i dag i de periodene veien over Torbuhalsen er stengt (vårparten) er at folk går til fots på det samme strekket. Da er det fortsatt ferdsel i området som har negativ effekt på villreinen. Dette gjelder ferdsel til de private hyttene ved Aursjøhytta. Det er trolig ca. 50-100 hytter i dette området.

2.3 Kjøpe ut hytter på Torbuhalsen

Det er trolig ca. 50-100 hytter i dette området. Kunne en se for seg å kjøpe ut hyttene på Torbuhalsen og langs deler av Aursjøen for å skjerme dette området ytterligere? Det vil kunne gi området og dyrene mer ro og kombinert med tunnel vil dette kunne være et godt tiltak. Om en velger å gå for noen av disse tiltakene er det viktig å verne om lokalbefolkningas tilgang og rettigheter i fjellet. Dette må balanseres mot en begrensning av ferdselen i området. De fleste av hyttene i disse områdene er eid av folk i Sunndal og Eikesdal.

Det pågår også stadig utvidelser av disse hyttene og de går fra lav- til høystandard. Er det fortsatt lov å bygge hytter i dette området? Det er per i dag Molde kommune som regulerer dette gjennom byggesaksbehandling, men grunneier er Statskog. Det foreligger nå en gyldig reguleringsplan fra 1999. Dette området er innenfor regional plan for Dovrefjell. Noe er satt som buffersone med mindre strenge regler. Det er per i dag lov til å utvide eksisterende bygg

inntil 120 km². Mye av området er nasjonalt villreinområde, der skal det ikke bygges nye hytter. Bør disse hyttene bestå? Eller kunne en tenke seg å kjøpe de ut?

Er det en menneskerett med bilvei frem til alle hyttene ved Aursjøen? Kan en tenke seg tunnell/stenging av vei mm. som tiltak for å bedre forholdene til villreinen?

Det er viktig å ivareta Eikesdalingenes rett til ferdsel i fjellet. De som har vært rammet av kraftutbygginga må ikke begrenses mer gjennom ferdselsrestriksjoner. Det må finnes andre tiltak en kan se på. Hvis vi ser bort fra menneskelige behov og hva som er bra for villreinen er dette området det viktigste i hele villreinområdet. En må derfor se for seg tiltak i dette området som vil kunne være inngripende for folk.

Kan en kjøre scenarioer på begrensning i allmennhetens ferdsel? Kommer an på hvilke data en har, men sannsynligvis ikke.

2.4 Kabling av høyspentledninger over Torbuhalsen

Det går i dag to parallelle høyspentledninger over Torbuhalsen og langs Aursjøen. En kabling av disse over Torbuhalsen vil bidra til å minke barriereeffekten for villreinen i området. Dette tiltaket er muligens spilt inn som et forslag i arbeidet med revisjon av kraftkonsesjoner i området.

2.5 Barriereeffekt på veien inn til Sandgrovbotn/Mardalsfossen

I dag ligger det en åpen grusvei inn i dette området. Ferdsele per i dag er ikke i stor grad til hinder for reinen. Men det er en god del biltrafikk og bobiler i området sommerstid. Men hvis det blir økning i ferdselen på denne veien vil den kunne ha en veldig stor negativ effekt på trekket øst/vest i Snøhetta Vest. Grytten kraftverk skal opp til 50-års revisjon på vilkår, det var utbygd i 1970. Her bør en være på å melde inn aktuelle tiltak og kunnskapsbehov.

2.6 Dalsidevegen

Bør en se på hvilke effekter ei simulert fjerning av Dalsidevegen kunne hatt på trekket Øst/Vest i Snøhetta? Hvis en ikke brøyter denne opp vinterstid så burde det kunne bedre trekkmulighetene for villreinen i området. Er det fortsatt noe trekk i dette området? Ja et viltkameraprojekt gjennomført av Lesja fjellstyre viser at det er noe kryssing, men usikkert hvor mye. Kan være fornuftig å se på denne analysen.

2.7 Kabling/fjerning av kraftlinjer langs Aursjøen

Ei av linjene langs Aursjøen skal oppgraderes til et høyere spenningsnivå. Dette vil gjøre den om mulig enda mer synlig i landskapet enn den har vært til nå. En kabling av disse på hele eller deler av strekningen vil kunne redusere barriereeffekter på trekk mellom Øst og Vest.

2.8 Bjorli, planlagt utbygging av alpinanlegg mm.

For å kunne forutsi effektene av planlagte tiltak med utbygging av alpinanlegg og hytter på Bjorli hadde det vært ønskelig med en scenarioanalyse som viser konsekvensene av denne planlagte utbygginga. Det kunne med fordel ha vært sett på både effektene for Snøhetta og for Reinheimen/Breheimen villreinområder som følger av denne utbygginga. En har per i dag ikke igangsatt arbeid med tiltaksplan for villrein for Reinheimen/Breheimen, men det er naturlig å tenke seg at dette kan komme innen få år.

2.9 Ferdsl på aksen Dindalen/Åmotsdalen

Ferdsl på denne aksen er i dag en utfordring for villreinens bruk av Soløyfjellet og områdene ut mot Drivdalen. Ferdsl in til Snøfjelltjønnene er en utfordring for villreinen. Når bruker villreinen dette området, sommer/høst? Kommunen har mulighet til å styre dette til en viss grad. Her bør en ha fokus på villrein. Mye sykling i dette området og en del hytter med ferdsl til disse. Rundtur med sykling via Snøfjelltjønnene og Åmotsdalen gir mye og uheldig ferdsl med tanke på reinens trekk gjennom området. Human footprint-kartet til NINA viser stor menneskelig ferdsl på Soløyfjellet, men lite ved Snøfjellstjønnene. Dette er litt rart. Kan vi høre med NINA hva som er grunnen til dette?

2.10 Eikesdal Alpin og mulig ferdsl mellom det og tilsvarende anlegg på Bjorli

Eikesdal alpin og eventuell ferdslsforbindelse mellom Bjorli og Eikesdal Alpin er en problemstilling som kan bli reell dersom utvidelsene av eksisterende anlegg på Bjorli gjøres og Eikesdal Alpin bygges ut etter foreliggende planer. Det kunne vært interessant å få en vurdering av hva et slikt tiltak ville hatt å si for villreinens bruk av områdene? Dette vil kunne være veldig ødeleggende for villrein på vandring. Selv om realismen i planene i Eikesdal nok er relativt liten foreligger det planer for det.

2.11 Klimaendringer

Er det mulig å se på klimaendringer og hvordan dette kan påvirke villreinens trekk og områdebruk? Det er skrevet en artikkel på dette på tamrein, men det vil trolig kunne være samme effekt på villrein også. Se notat fra Mari på dette. Bør gjøres flere studier på effekten av klimaendringer på villrein.

Statsforvalterne i tiltaksplanprosessene har forespurt Miljødirektoratet om å løfte felles problemstillinger for alle villreinområdene i et eget arbeid. Fått negativ tilbakemelding på dette.

3 Prioriterte scenarioanalyser prosjektgruppa vil melde inn

Det er allerede kjørt en del scenarioanalyser i Snøhetta-området som vil være til hjelp i arbeidet med tiltaksplaner. Kvalitetsnormen og første klassifisering slo ut rødt på trekkpassasjer mellom Øst og vest. Vi må ha tiltak/scenarioer som tar for seg dette og prøver å bedre forholdene. Under følger prosjektgruppas to innspill til scenarioanalyser som det skal jobbes videre med.

3.1 Torbuhalsen

Her bør en skissere en scenarioanalyse på å legge veien i tunnel gjennom Torbuhalsen, og kabling av høyspentledningene i dette området. Statsforvalteren og Norsk villreinsenter jobber videre med utkast til scenarioanalyse

3.2 Bjorli

Kjøre en scenarioanalyse på konsekvensene av den planlagte utbygginga i området. Dette må ses i sammenheng med økning i ferdsel til Gravidalen som følge av tiltaket. Et planlagt nytt skitrekk vil kunne dra folk høyt til fjells i området. Da blir det enda enklere å komme seg til Gravidalen som er et fokusområde. Statsforvalteren og Norsk villreinsenter jobber videre med utkast til scenarioanalyse

4 Temadager og behov for arbeidsgrupper på utvalgte tema

4.1 Ferdsel

Dette er et utfordrende og stort tema. Burde vi her kjøre en fagdag med bred involvering? Da kunne en hatt en gjennomgang av fakta og forslag til løsninger, gruppearbeid, diskusjoner mm. I etterkant av dette kan en mindre arbeidsgruppe utarbeide mer konkrete forslag. Da må vi peke ut folk som skal sitte i denne gruppa. Bør hele prosjektgruppa være med på dette arbeidet? DNT er sentral i dette arbeidet. Det samme er moskusguider, reiseliv (overbygning for denne), forskere, villreinutvalget, verneområdeforvaltere. Flere?

På en slik temadag må vi innhente kunnskap og vurdere tiltak og muligheter ut fra denne. Dette er en god måte å gjøre det på, men vanskelig med ei alt for stor gruppe. En kan tenke seg at en på dag 1 inviterer ei bredt sammensatt gruppe. På dag 2 kan ei mindre arbeidsgruppe jobbe videre og ta tak i det som kommer fram dag en og konkretisere problemstillingene.

Dette er en god plan, men ferdsel er noe som også burde løftes opp på nasjonalt nivå. For eksempel markedsføring. En har lite kontroll på hva som markedsføres og hvor, sosiale medier mm. Her trengs det en nasjonal regulering, spesielt i villreinområder. Det er vanskelig å regulere ferdsel når folk først har inntatt områdene. Dette må en gjøre noe med før folk kommer til området. Dette bør tas opp med reiseliv, næringsliv, fotografer mm. Det kan være nyttig å legge opp til gruppearbeid der en utfordrer reiselivet til å tenke annerledes. Det dukker opp

mange gode løsninger når folk tvinges til å være kreative. Det er tydelig med villreinens situasjon i dag at vi må endre mønsteret man har per nå.

Kommunikasjon ut til publikum og informasjon om villrein og ferdsel er noe som bør være tema på en slik dag. Da det har stor betydning for ferdsel i våre villreinområder.

På en slik temadag bør en også ta for seg motorferdsel.

Det er et stort behov for involvering fra lokale brukergrupper, landbruk, reiseliv mfl. Det er en generell oppfatning lokalt at prosessen med tiltaksplaner går veldig fort. Det er også prosjektgruppa enig i.

Bør en plukke ut enkelte fra prosjektgruppa til disse fagdage og faggruppene, eller bør alle delta? Skal det være frivillig for prosjektgruppa å delta på dette? Hvis vi går for ei løsning med temadag og arbeidsgruppe ferdsel så bør vi ha et slikt møte i slutten av april. Vi har altså veldig dårlig tid. Det er flere store tema innen ferdsel, vi må kanskje passe oss for å legge opp til å rekke over for mye på en dag.

Prosjektgruppa er positive til at det jobbes videre med dette, en temadag med bred involvering og ei mindre arbeidsgruppe for å jobbe spesifikt med ferdselsutfordringer.

4.2 Rovdyr

På åpne informasjonsmøter på nett og i møter i villreinutvalgene lokalt har rovdyr og predasjon på rein vært et etterspurt tema. Burde vi ha en temadag på problematikken med rovvilt og villrein? Kunne vi i så fall ha kjørt denne felles med Knutshø og Rondane? Jerv og kongeørn er aktuelle arter å fokusere på i disse områdene.

Dette hadde vært veldig relevant. Men det er viktig at en ikke fokuserer på sau i denne sammenhengen, vi må holde oss til temaet rovdyr og villrein. Det er ønskelig å gjennomføre en slik temadag, men at en i ettertid kan vurdere om en trenger en arbeidsgruppe til å jobbe mer med dette. Hvis dette skal være et fysisk møte så må en begrense deltakelsen. Hvis en kjører det felles for flere villreinområder så vil det kunne bli veldig mange deltakere. Det vil også kunne bli kostbart. Alternativet er å kjøre det digitalt. Hvis det blir et fysisk møte med begrenset antall plasser så burde møtet streames og ligge tilgjengelig. Et slikt møte må også holdes før sommeren.

Hvem tror vi melder seg på en slik temadag? Klarer vi å holde fokus på villrein om vi legger opp til et åpent møte? Målet er å øke kunnskapen om villrein og rovdyr, og se om dette er noe en bør jobbe videre med i tiltaksplanarbeidet. Hvem er det i så fall som bør komme på et slikt møte? Det må være de som har noe å tilføre. Hvem retter vi invitasjonen mot?

Rovdyr er et aktuelt og etterspurt tema av mange. Det er vanskelig å styre hvem som kommer på slike åpne møter. Det er viktig at de som vil får komme på et slikt møte så folk ikke føler seg ekskludert. Er det noen lokale som har noe å komme med her? Rovdyr er aktuelt for villreinutvalgene i de ulike områdene også. Hvor stor naturlig avgang skal man legge inn i bestandsmodellene er alltid et aktuelt tema. Kunnskapen fra en slik temadag kan gå direkte inn i bestandsforvaltninga til utvalgene.

Kan det være en mulighet å invitere rettighetshaverne i villreinområdene og sånn sett styre litt hvem som kommer på et slikt møte? Det er rettighetshaverne som har de økonomiske interessene i områdene. Statens naturoppsyn må være med på et slikt møte siden de jobber med både villrein og rovdyr og sitter på mye kompetanse. Et slikt møte bør være åpent for flere enn bare prosjektgruppa, men en bør styre litt hvem som kommer. Det må i hvert fall fremgå tydelig i invitasjonen hva som er tema for dagen. Hvis en begrenser og styrer hvem og hvor mange som får delta så må møtet tas opp slik at det kan ses av de som vil. Arbeidet vårt må være etterprøvbart og gjennomiktig.

Statsforvalteren og Villreinsenteret jobber videre med å foreslå et opplegg for en slik dag.

4.3 Bestandsforvaltning

Bør vi ha en temadag på bestandsforvaltning? Retta avskyting og jaktseleksjon har vi drevet med i mange år. Hva slags effekt har dette på bestandene? Her bør vi kunne lære mer. Beiterregistreringer er kanskje også en naturlig del av dette også? Se på ressursgrunnlag opp mot dyretall. Kan en lære noe fra tamreinmiljøet her?

4.4 Arealbruk

Vi bør se på arealbruk og arealbruksendringer i og inntil nasjonale villreinområder. Hytteutbygging er særlig aktuelt her. Hvis alle eksisterende hytter utvides får det mye å si for arealbeslag og bruk og ferdsel. Økt standard på hyttene gir økt bruk. Betydelige utvidelser gir ei økt samla belastning på områdene. Hvem har mulighet til å gjøre noe med dette? Kommunen behandler byggesøknader og er en viktig aktør her. Ikke alltid DNT-hyttene som er problemet, men kanskje de private hyttene. Ikke alltid hytta i seg selv som er problemet, men ferdselen den fører til.

Her bør en kanskje se på gamle reguleringsplaner og kommuneplaner som legger til rette for utbygginger. Hvor stor er den samla belastninga av allerede godkjente planer? En bør drive et juridisk og holdningsskapende arbeid opp mot kommuner og se hva som er i konflikt med villreinsens interesser. Bygge/deleforbud kan være en vei å gå. Tomtereserver mm. bør gjennomgås for å få oversikt over omfanget.

Er regional plan god nok, eller bør den revideres? Oppfølging av disse på alle nivå er nødvendig, men har vært mangelfull tidligere. Er de et egnet verktøy i det hele tatt for villreinen? Planene er kanskje ikke optimale per i dag for å verne om villreinen og dens arealer, men hva er alternativet? Uten regionale planer hadde hyttebygginga vært enda verre. Per i dag er planene noe av det eneste en har å slå i bordet med. Den har vært mer brukt i Innlandet og i Trøndelag enn i Møre og Romsdal. Viktig å bruke denne aktivt.

Det finnes et eget program for bevaring av verdifull natur. Kan det brukes aktivt inn i arbeidet med å bedre forholdene for villreinen i Snøhetta? Torbudalen er et biotopvernområde som vil si at det har strengere vern enn et landskapsvernområde. Man kan regulere ferdsel og motorferdsel i større grad i et biotopvernområde enn i et landskapsvernområde. Kan vi foreslå justering av grenser mellom ulike verneområder for å få mulighet til å sette inn mer

virkningsfulle tiltak? Ja, alle tiltak skal med. Tiltaksplanene kan legge opp til endring av politikk. Fjerning av veier, kabling av strømledninger er alle tiltak vi kan og bør foreslå. Tiltak kan åpne for nye typer vern enn det en har i området i dag. Nasjonale villreinområder bør kanskje ha et strengere vern? Hvis det er politisk vilje til det.

4.5 Moskus

Hva er framtida for moskusen på Dovrefjell? Sett opp imot utfordringene mellom villrein og reiseliv/ferdsel? Den bør også diskuteres under temaet ferdsel. Mange av innspillene som kommer inn går på moskus og ferdselen knyttet til denne. Det kunne vært interessant å sett et scenario der en hadde fjernet moskusen, men det er nok vanskelig å gjennomføre.

5 Måle effekter av de ulike tiltakene

Hvordan måler vi effektene av de ulike tiltakene på best mulig måte? Kondisjonen på rein er en konkret måleparameter både kalve- og simlevekter, vandringer og arealbruk krever fysiske observasjoner. Vi må kunne måle effektene av tiltakene som blir iverksatt. Må ha en effektmåling. Endring av ferdsel og effekter av dette vil kunne ta flere tiår å se resultater av. Viktig at oppsyn og feltfolk gjør observasjoner og kobler dette opp mot gjennomførte tiltak.

Burde vi komme med en anbefaling om vurdering av de ulike tiltakene? Langsiktige kontra kortsiktige? Bør vurdere dette ulikt for ulike tiltak. Når bør en gjøre en vurdering av effekten av de ulike tiltakene, og en justering av foreslåtte tiltak. Noen tiltak vil kunne ha umiddelbar effekt, mens andre vil det gå flere tiår før en ser resultatene av. Vi må kunne sette inn strakstiltak, som gir effekt på kort tid.

6 Diverse

Det har kommet inn mange innspill på Snøhetta. Folk er engasjerte og kommer med både store og små tiltak. Det er per i dag mest privatpersoner som leverer innspill, mindre organisasjoner. Statsforvalteren og villreinsenteret vil sammenstille innkomne innspill.

Møteinvitasjoner vil bli sendt ut i etterkant av møtet. Det er planlagt 5 møter resten av året. Et av disse blir i Møre og Romsdal. 22. mai har fått flest stemmer per nå. Det blir da møte på kulturhuset på Sunndalsøra. Den 28. juni blir det et digitalt møte. Den 15 august og 11. oktober møtes vi fysisk på Hjerkin. Den 17. november blir det et avslutningsmøte.

Er det lagt opp til politisk involvering? Ikke i denne prosessen. Kanskje departementet legger opp til dette når de begynner sin behandling. Men innspillsmulighet og utkast til planer er åpent for alle.

Det er lagt inn en del kommentarer i excel-arket med lista over tiltak. Her må folk bare fylle inn og komme med kommentarer fortløpende og bare jobbe direkte i dette.

7 Aksjonspunkter

Her er punkter som kom frem i møtet som det må jobbes videre med.

- Ligger fjellstyrehytter, mindre jakt og fiskebuer mm. inne i scenariomodellene til NINA?
- Ligger det data fra treningsappen Strava inne i scenariomodellene til NINA?
- Er kabling av kraftledninger på Torbuhalsen spilt inn ifm. revisjon av kraftkonsesjoner i området?
- Ferdsel in til Snøfjellstjønnene er en utfordring for villreinen. Når bruker villreinen dette området, sommer/høst?
- Human footprint-kartet til NINA viser stor menneskelig ferdsel på Soløyfjellet, men lite ved Snøfjellstjønnene. Dette er litt rart. Kan vi høre med NINA hva som er grunnen til dette?
- Kan en kjøre scenarioer på begrensning i allmennhetens ferdsel? Kommer an på hvilke data en har, men sannsynligvis ikke.
- Er det mulig å se på klimaendringer og hvordan dette kan påvirke villreinens trekk og områdebruk? Se artikkel som Mari har sendt.